

Cuma Sohbeti sayfası Adıyaman İl Müftülüğü tarafından hazırlanmaktadır.

CUMA
SOHBETİ

İSLAMİ DAVETTE YÖNTEM

CUMA
SOHBETİ

Her ümmetin tanıdığı bir özelliği vardır. İslam ümmetini diğer ümmetlerden üstün ve farklı kılan vasıf insanları hayra ve güzelliğe davet etmesidir. *Da'vet kelimesi terim olarak özellikle "İslâm'a ve İslâm esaslarının uygulanmasına çağrı" anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de "İslâm'a çağrı" (es-Saff 61/7) "imana çağrı" (el-Hadid 57/8), "Allah yoluna çağrı" (en-Nahl 16/125), "Allah'ın kitabına çağrı" (Âl-i İmrân 3/23), "hakka çağrı" (er-Ra'd 13/14), "hayra çağrı" (Âl-i İmrân 3/104), "kurtuluşa çağrı" (el-Mü'min 40/41), "hayat kaynağına çağrı" (el-Enfâl 8/24), "esenliğe çağrı" (Muhammed 47/35) gibi mânalara gelen ifadeler da'vetin İslâmî inanç ve değerlerin kabul edilip uygulanmasını sağlamayı hedef alan bir faaliyet olduğunu, dolayısıyla hem gayri müslimlere hem de Müslümanlara yönelik olabileceğini göstermektedir. Buna göre tebliğ, irşad, vaaz, nasihat, inzâr, tebliğ, emir bi'l-ma'rûf nehy anil-münker gibi terimler de sözlük anlamları itibarıyla davetten farklı olmakla birlikte uygulama ve gayeleri bakımından aynı veya yakın manaları ifade etmektedirler; Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber "Allah'ın davetçisi" (dâiyallah) olarak nitelendirilmiştir. (el-Ahkâf 46/31)*

Müslümanlığın yayılması ve ilkelerinin uygulanması davet faaliyetine bağlandığundan İslâm dinine "davet dini" (dinü'd-da've) denilmiş ve davet Müslümanların kaçınılmaz görevlerinden biri sayılmıştır. Nitekim, "Sizden öyle bir cemaat bulunsun ki -onlar insanları- hayra davet etsin; iyiliği emredip kötülükten sakındırsın" (Âl-i İmrân 3/104) mealindeki ayet davetin içtimâî bir vazife olduğunu açıkça göstermektedir bu bakımdan fazilet ve takvayı aramızda hakim kılmak için hep beraber çalışmak zorundayız. Bu dayanışma ahlaki İslâm'da o kadar büyük bir önem taşımaktadır ki Kur'an onu tarihte benzerine rastlanmayan en mükellem ümmetin ayrırcı özelliği olarak kabul etmiştir. "Sizler insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz, iyiliği emrediyorsunuz, kötülükten sakındırıyorsunuz ve Allah'a iman ediyorsunuz..." (Âl-i İmrân/110)

İnsanları doğruya ve iyiliğe çağırın pek çok öğüt ve emirle dolu olan son ilahî mesaj Müslümanlara daveti emretmekle kalmamış aynı zamanda da onlara davetin metotlarını da göstermiştir ve Kur'an'ın birçok yerinde buna değinilmiştir. Mesela: "Hikmetle ve güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et." (Nahl/125) "İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel olan şeyle sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost olmuştur." (Fussilet/34) "Sen kötülüğü en güzel olan ile sav. Biz onları (seni) ne ile nitelendirmekte olduklarını çok iyi biliyoruz." (Mü'minün/96) "Sen af yolunu tut, iyiliği (urf ile) emret ve cahillerden de yüz çevir. Sana şeytandan bir vesvese gelirse, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, her şeyi işitendir, en iyi bilendir." (A'râf/199,200)

Bu ayetlerde Allah bizzat, hak yol davetçilerinin takip etmesi gereken en iyi yolu göstermektedir. Bu metot

şöyledir: Karşıdaki insanın hatasını tartışmanın temeli yapmayın. Bilakis, karşınızdaki ile aranızda var olan ortak doğruları mücadeleye başlangıç noktası yapın. Yani tartışma, ihtilafli noktalardan değil, ortak ve üzerinde anlaşmaya varılmış noktalardan başlamalıdır. Daha sonra üzerinde anlaşılabilir noktalardan yola çıkılarak muhataba sizin farklı olduğunuz noktalar, üzerinde anlaşılabilir uyun olduğu anlatılmalıdır."

Demek ki, davet esnasında bu iki noktaya mutlaka dikkat edilmelidir. Hikmet ve güzel öğütten yoksun bir çağrı İslam daveti değildir. Böylesi bir mücadele hikmetsiz bir çabadır. Davetin meşru olabilmesi için, Allah'ın belirlediği ilkeler çerçevesinde olması gerekmektedir. *Hak olan bir hedefe batıl şekilde ulaşamayacağına hatırdan çıkarmamak gerekir. Bu din nasıl Allah'tan ise, onun davet şekli de Allah'ın belirlediği şekilde olması gerekmektedir. Keyfimize göre hareket etmemiz uygun değildir.*

"(Her ne kadar emredilirse de) şöyle davranırsam, sonuçta İslâm'a daha çok hizmet edebilirim!" şeklindeki düşünce biçimleri yanlış ve bu, nefse uymaktır. Oysa nasıl ki, insanları Allah'ın vahiyine davet ediyorsak, davet metodu da Allah'ın "en güzel mücadeleye" diye açıkladığı ve emrettiği biçimde olmak zorundadır. Allah davet metodu olmayan bir din göndermemiştir. Hayatın en küçük birimlerini bile vahiyle ihya etmeyi ihmal etmeyen Rabbimiz, dinin tebliği gibi en önemli bir meselenin davet şeklini insanların keyfi arzularına terk eder mi hiç? Bu iş, insanların arzularına bırakılmış olsaydı dünyada tebliğ ve davet için başvurulması mümkün tüm vasıtalar ve yöntemlerin doğru kabul edilmesi gerekirdi. Bu durumda hak ile bütöl birbirine karşıydı. Bunun doğru olabileceğini bile düşünmek, apaçık nasıllara (ilahî hükümlere) aykırıdır. Rabbimiz "onlarla en güzel şekilde mücadele et" buyurmuştur. Bu emrini de Kitap ve Sünnet çerçevesinde açıklamıştır. Hikmet ve güzel öğütü terk edip, nefse uyarak insanlara İslâm'ı anlatmak; insanlarla en güzel şekilde mücadele etmemektir. Tekrar hatırlatıcı bilgilendirme ile, yukarıdaki açıklamalarımızın özetleneceği maddeler halinde davet yöntemini ve davetçide bulunması gereken şartları açıklayıp konumuzun bitirelim.

Öncelikle davetçide bulunması şart olan bu iki kavramı tanıyalım. Hikmet; muhatabın zihin, psikoloji, yetenek ve içinde bulunduğu diğer şartları gözetererek hareket etmektir. Ancak, aynı metodu herkese ve her gruba aynen uygulamak gerekir. Öncelikle muhatabın hastalığının durum ve seviyesi tespit edilmelidir. Her insanın aynı psikolojide, aynı zekâda, aynı eğitim seviyesinde ve aynı sosyal statüde olduğu varsayımıyla tek tip hitap yanlış. Hatta, unutulmalıdır ki, aynı sosyal çevrede ya da grupta bulunan insanların bile kişisel özellikleri, bilgi ve zekaları eşit değildir. İşte "hikmet" ve "güzel öğüt" kişinin tebliğ sırasında dikkatli, basiretli, uyum, anlaşılır ve iyi niyetli olması sağlar. Bu iki ilke sayesinde Müslüman, muhatabının zihnine ve kalbine hitap eder, güven verir.

Şimdi ana hatlarıyla Peygamberimizin davet yöntemini

özetleyelim.

Her davetçinin şu dört şart çerçevesinde hareket etmesi gerekir:

1) Tebliği nazik, güler yüzlü, merhametli, sabırlı, soğukkanlı ve bağışlayıcı olmalıdır. Kabalık, katı kalplilik, saldırganlık, intikam, kötü konuşma, kin, nefret ve nefsi davranışlardan sakınılmalıdır.

2) Davet sade, basit ve anlaşılır olmalıdır. Felsefi, sloganik, karmaşık ve yabancı kelimelerle örgütlü söylemlerden kaçınılmalıdır.

3) Câhil, art niyetli, kendini bilmez, anlayışsız ve bozguncu kimselerle faydasız münakaşa ve tartışmalara girilmemelidir. Muhatabı haffife alan ve alay eden davranışlar seçilirse onurlu bir şekilde tartışmaya son verilerek; zamanı ve emeği boşa harcamalıdır. Bazen davetler, bu şekilde kısırdöngüye girebilir. Bu durumlarda tebliğe son vermek gerekir.

4) Davetçi hitap ettiği inatçı kişilerin tahrik, cehalet ve zorbalıkların haddi aşarsa; onurlu ve izzetli bir şekilde onlara yaptıklarının karşılığını meşru olarak misliyle vermemelidir. Tebliği stikünet ve soğukkanlılığı koruyarak onlara ağızlarının payını vermemelidir ki; kibir, taşkınlık ve saygısızlıklarıyla üste çıkıp, kendilerini haklı görmesinler. Ayrıca davetçi muhataplarının edepsizlik ve patavatsızlıkları haddi aşınca heyecan ve sinirle akli muhakemesini kaybetmemelidir. Davetçi hitap ettiği kişilerin tahrikleriyle galeyana gelecek kendini kaybederse ne dediğini bilmez hale gelebilir. Çoğu kez denenen tahrik tehlikesine dikkat etmezse; o esnadaki konuşmalar sinirli, yüksek sesli ve sert olacağı için; davetçi üstün gelse dahi muhatap, konuşmaları nefsi kabul edecek ve anlatılanlar kendisine hiçbir fayda sağlamayacaktır.

Bu dördüncü şarta göre; muhatap taşkınlıklarına, hakaret ve karalamalara başlamışsa, davetçi sükûnetini ve soğukkanlılığını yitirmemelidir. Fakat dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır ki; o da, karşılıklı konuşmanın tansiyonu çok yükseldiği için tebliği muhataba karşı saygınlığını ve İslâmî duruşunu yitirip dağılması gerekmektedir. Ancak bu duruşuyla tartıştığı şahsa etkilî olabilir. Zira o esnada fikirler düğümlediği için, sonraki zamanlar için dinleyicinin tefekkür (düşünme) kapısını tünden kapatmamak gerekir.

Son olarak, şu noktayı beyan edelim; tebliğin bu aşaması ancak en ağır tahrikler karşısında bile soğukkanlılığını yitirmeyenler içindir. Yoksa hakaret, kabalık, saygısızlık, patavatsızlık ve alay karşısında hemen öfkelenip kendini kaybedenler için değildir... Çünkü kişi öfke anında aklı başında hareket edemez ve sağlıklı düşünemez. Sonuçta da hikmetle ve güzel öğütle tebliği yapma imkânı bulamaz. Müslümanların tebliğde bu temel şartlara uygun hareket etmeleri zorunludur. Bu izahatlardan sonra anlıyoruz ki, kişi muhatabına sadece mantıksal yönden ikna metotları kullanmamalı; onun duygularına da hitap etmelidir. Aynı şekilde sadece kötülüklerin yasak olduğu üzerinde durmamalı; insan fıtratındaki kötülük aleyhtar duyguyu da canlandırmaya çalışmalıdır. Tüm insanların fıtratın gelen faziletler ve vicdan tasdikları, davet esnasında unutulmamalıdır. Ayrıca kötülüklerin sonuçlarıyla muhatabını uyarırken; iyiliklerin güzel ve faydalı şeyler olduğunu anlamasını ve sevmesini de sağlamalıdır. İnsanlara sadece akıl-mantık çerçevesinde söz söylemenin yetmeyeceğini bilerek, insanların duygusal canlılar oldukları gerçeğini dikkate alarak, vicdanlarına ve duygularına da hitap edilmelidir.

"... Şüphesiz ki senin Rabbin kendi yolundan sapanı bilendir ve hidâyete ereni de bilendir." (Nahl/125)

Ayetle emredilen "en güzel şekilde mücadele" görevini en güzel şekilde gerçekleştirdiğimiz zaman bizim görevimiz tamam olur. Bütün işlerin sonucunu yaratacak olan ise ancak Allah'tır. Allah hidâyete layık olanı da, olmayanı da çok iyi bilmektedir. Bu ayete uygun bir yaşam süren Müslümanlardan Allah razı olsun...

Fazilet KILIÇ
Çelikhân İlçe Vazii